

Sadržaj – Republika Srpska

<i>Kako prijaviti korupciju i ostvariti pravnu zaštitu?</i>	2
<i>Osnovne informacije o zaštićenom prijavljivanju korupcije</i>	3
Šta je zaštićeno prijavljivanje korupcije?	3
Ko može prijaviti korupciju?	3
Ko ima pravo na zaštitu zbog prijavljivanja korupcije?	3
Kakvu zaštitu Zakon pruža prijaviocima?	3
Da li je dozvoljeno anonimno prijavljivanje?	3
Da li se prijava korupcije tretira kao povjerljiva?	3
Koje nepravilnosti mogu biti prijavljene?	4
Da li je za prijavljivanje korupcije neophodno imati dokaze ili je dovoljno da se prijavljivanje vrši na osnovu razumnog vjerovanja?.....	4
Da li se u postupku dodjele zaštite prijavioca korupcije preispituje njegova dobra namjera kod prijavljivanja korupcije?	4
Šta je zloupotreba prijavljivanja i koje su posljedice?	4
Da li su prijavioci izuzeti od disciplinske, građanske ili krivične odgovornosti?.....	5
<i>Postupak prijavljivanja korupcije</i>	6
Koje vrste prijavljivanja korupcije postoje?	6
Kome i kako se podnosi interna prijava korupcije?	6
Koji postupak se provodi nakon prijema interne prijave?	7
Šta je eksterno prijavljivanje?	7
<i>Zaštita prijavioca od štetnih radnji</i>	8
U odnosu na koje štetne radnje prijavioc uži zaštitu?	8
Kakvu zaštitu može dobiti prijavioc korupcije koji trpi štetne posljedice?	9
Koji je postupak za ostvarivanje interne zaštite?	9
Koji je postupak za ostvarivanje eksterne zaštite?	9
Šta su mjere obezbjeđenja?.....	10
Koji su pravni lijekovi u postupku eksterne zaštite?.....	11
<i>Pravna pomoć</i>	12
Koja pravna pomoć je na raspolaganju prijaviocima?	12
<i>Dodatni izvori informacija</i>	13

Kako prijaviti korupciju i ostvariti pravnu zaštitu?

Ovaj sadržaj ima za cilj da javnosti pruži informacije o mogućnostima zaštićenog prijavljivanja korupcije u Republici Srpskoj. U nastavku možete saznati šta podrazumijeva zaštićeno prijavljivanje, ko može prijaviti korupciju, te koje se nepravilnosti mogu prijaviti. Također, možete se informisati o načinima podnošenja prijave, kao i kome je moguće podnijeti prijavu. U sadržaju koji slijedi daju se informacije o mogućnostima zaštite od štetnih radnji koje mogu biti poduzete radi odmazde zbog podnesene prijave.

Na osnovu informacija koje slijede možete procijeniti informacije koje imate na raspolaganju, a koje mogu upućivati na korupciju, te donijeti odluku da li vaša saznanja pružaju osnov za zaštićeno prijavljivanje korupcije te koje su moguće posljedice kako prijavljivanja korupcije tako i zloupotrebe prijavljivanja korupcije.

Ovaj sadržaj je izrađen na osnovu važećih propisa, prvenstveno Zakonom o zaštiti lica koja prijavljuju korupciju. Informacije koje su predočene nemaju funkciju pravnog savjeta te se za ovu svrhu preporučuje detaljno konsultovanje zakonskog teksta i obraćanje nadležnim tijelima. U sadržaju koji slijedi daju se informacije o institucijama i organizacijama koje pružaju pravnu pomoć.

Osnovne informacije o zaštićenom prijavljivanju korupcije

Šta je zaštićeno prijavljivanje korupcije?

Zaštićeno prijavljivanje je omogućeno licima koja prijavljuju korupciju skladu sa Zakonom o zaštiti lica koja prijavljuju korupciju („Službeni glasnik Republike Srpske“ broj 62/2017, u daljem tekstu: Zakon).

Ko može prijaviti korupciju?

Svako lice ima pravo da, u dobroj namjeri, prijavi bilo koji oblik korupcije u javnom ili privatnom sektoru za koji sazna na neposredan način.

Zakon omogućava zaštićeno prijavljivanje licima koja su radno angažovana u javnom ili privatnom sektoru. Radno angažovanje se odnosi i na rad van radnog odnosa, obavljanje funkcije, volontiranje, kao i svaki drugi faktički rad za poslodavca.

Ko ima pravo na zaštitu zbog prijavljivanja korupcije?

Zakon nudi zaštitu prvenstveno prijaviocima korupcije koji su radno angažovani u javnom i privatnom sektoru. Lica koja su bila radno angažovana u prošlosti se ne štite Zakonom.

Zaštitu uživaju i lica povezana sa prijaviocem korupcije (npr. članovi porodice, kolege, prijatelji), lica za koje se pogrešno smatra da su prijavili korupciju i lica koja su u vršenju službene dužnosti dostavili podatke o korupcije ukoliko učine vjerovatnim da trpe štetne posljedice.

Prijavilac korupcije je zaštićen po osnovu Zakona i ne smije imati štetne posljedice zbog prijave korupcije niti ukoliko se utvrdi da navodi prijave učinjeni u dobroj namjeri nisu tačni.

Kakvu zaštitu Zakon pruža prijaviocima?

Prijavioci korupcije imaju pravo na internu zaštitu i na eksternu zaštitu. Prijavilac ostvaruje prava propisana Zakonom ukoliko je prijava izvršena u dobroj namjeri, te ukoliko je štetna posljedica u uzročno-posljedičnoj vezi sa korupcijom ili prijavom korupcije.

Da li je dozvoljeno anonimno prijavljivanje?

Anonimno prijavljivanje nije regulisano Zakonom. Prijava korupcije treba da sadrži podatke o prijaviocu i samim tim ne može biti anonimna.

Da li se prijava korupcije tretira kao povjerljiva?

Prijavilac korupcije ima pravo na osiguranje i zaštitu povjerljivosti, kao i zaštitu ličnih podataka kako od odgovornog lica kojem je interno prijavio korupciju tako i od strane nadležnih organa kojima prijavljuje korupciju. Prijavilac može izričito da traži i dozvoli otkrivanje svog identiteta.

Odgovorna lica u javnom i privatnom sektoru koja su zadužena za prijem prijave korupcije su dužna da odmah i bez odgađanja osiguraju zaštitu ličnih podataka i povjerljivost podataka prijavioca korupcije. U slučaju kršenja ove dužnosti, odgovorno lice u javnom ili privatnom sektoru u kojem je prijavilac radno angažovan se može kazniti novčanom kaznom od 5.000 KM do 15.000 KM.

Odredbe Zakona o zaštiti lica koja prijavljuju korupciju ne umanjuju prava i obaveze odgovornih lica i nadležnih organa uređena odredbama drugih propisa koji regulišu sprečavanje, suzbijanje i kažnjavanje prekršaja, krivičnih djela i povreda radnih dužnosti. Zaštita lica koja prijavljuju korupciju ovim zakonom i imaju status svjedoka u krivičnom postupku je propisana Zakonom o zaštiti svjedoka u krivičnom postupku Republike Srpske („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 48/03).

Koje nepravilnosti mogu biti prijavljene?

Zaštićeno prijavljivanje je omogućeno licima koja prijavljuju korupciju, ali ne i druga kršenja zakona, nepravilnosti i narušavanja javnog interesa. Zaštitu uživa prijavitelj korupcije koji je u dobroj namjeri prijavio korupciju koja je pokušana ili izvršena.

Prema Zakonu, korupcija je svako činjenje ili nečinjenje, zloupotrebom službenih ovlašćenja ili službenog položaja u privatne svrhe, radi sticanja protivpravne imovinske ili bilo koje druge koristi za sebe ili drugoga, koju preduzima odgovorno lice ili lice koje je radno angažovano u javnom ili privatnom sektoru.

Da li je za prijavljivanje korupcije neophodno imati dokaze ili je dovoljno da se prijavljivanje vrši na osnovu razumnog vjerovanja?

Za prijavu korupcije je potrebno da prijavitelj sumnja da je pokušana ili izvršena korupcija odnosno da ima vlastita saznanja o činjenicama u vezi korupcije, koje smatra istinitim.

Prijava korupcije treba da sadrži činjenice i okolnosti na osnovu kojih prijavitelj sumnja da je izvršena korupcija. Zakon ne propisuje da je dostavljanje dokaza uz prijavu neophodno, ali da prijavitelj treba da uz prijavu dostavi materijalne dokaze ukoliko je u posjedu tih dokaza.

Da li se u postupku dodjele zaštite prijavioca korupcije preispituje njegova dobra namjera kod prijavljivanja korupcije?

Zaštićeno prijavljivanje se odnosi na zaštitu prava lica koja prijavljuju korupciju u dobroj namjeri. Prijavljanje u dobroj namjeri predstavlja neophodni uslov za zaštićeno prijavljivanje.

Prijava u dobroj namjeri je prijava koja sadrži činjenice na osnovu kojih prijavitelj sumnja da je pokušana ili izvršena korupcija, o kojima on ima vlastita saznanja i koje smatra istinitim, uz obavezu uzdržavanja od zloupotrebe prijavljivanja.

Šta je zloupotreba prijavljivanja i koje su posljedice?

Zloupotreba prijavljivanja korupcije se odnosi na situacije kada prijavitelj u momentu prijavljivanja zna da informacije (činjenice i okolnosti) koje prijavljuje nisu istinite. Zloupotrebu prijavljivanja korupcije predstavlja i podnošenje prijave kojom se traži imovinska korist kao nagrada ili naknada za dostavljanje informacija i dokaza o korupciji. Prijavitelj je prema Zakonu obavezan da se uzdržava od zloupotrebe prijavljivanja.

Za zloupotrebu prijavljivanja korupcije sud može izreći novčanu kaznu od 5.000 KM do 15.000 KM. Novčana kazna se za zloupotrebu prijavljivanja korupcije može izreći u slučaju ukoliko tuženi (protiv kojeg je podnesena tužba za štetne posljedice) protivtužbom ili posebnom tužbom ovo zatraži od suda.

Da li su prijavioci izuzeti od disciplinske, građanske ili krivične odgovornosti?

Zakon štiti prijavioca od štetnih posljedica u vezi sa prijavljivanjem korupcije koje uključuju i disciplinske mjere i kazne. Zakon ne reguliše pitanje izuzeća od građanske i krivične odgovornosti u vezi sa prijavljivanjem korupcije.

Također, štetne posljedice obuhvataju i svaki drugi oblik ugrožavanja ili povrede Ustavom i zakonom zagantovanih prava, sloboda i interesa prijavioca, a koji je u uzročno-posljedičnoj vezi sa korupcijom ili prijavom korupcije ili bilo kakvo stavljanje prijavioca u nepovoljniji položaj zbog prijave korupcije.

Postupak prijavljivanja korupcije

Koje vrste prijavljivanja korupcije postoje?

Zakon predviđa dvije vrste prijavljivanja korupcije: interno (odgovornom licu) i eksterno prijavljivanje (organima unutrašnjih poslova, tužilaštvu ili organizacijama civilnog društva koja se bave zaštitom ljudskih prava i borbom protiv korupcije).

Prijava korupcije je pismeno ili usmeno obavještenje koje sadrži podatke o činjenju ili nečinjenju odgovornog lica ili lica koje je radno angažovano, zloupotrebom službenih ovlašćenja ili službenog položaja u privatne svrhe, u cilju sticanja protivpravne imovinske ili bilo koje druge koristi za sebe ili drugoga.

Kome i kako se podnosi interna prijava korupcije?

Interno prijavljivanje se odnosi na obavještanje odgovornog lica o činjenicama na osnovu kojih sumnja da je pokušana ili izvršena korupcija na radu ili u vezi sa radom kod subjekta kojim odgovorno lice rukovodi.

Odgovorno lice je rukovodilac organa Republike Srpske ili jedinice lokalne samouprave, nosilac javnih ovlašćenja, odgovorno lice u poslovnom subjektu (privredno društvo, preduzetnik i dr.) u kojem je pokušana ili izvršena korupcija, odnosno u kojem je došlo do povrede ili ugrožavanja prava prijavioca korupcije.

Odgovorno lice je dužno da omogući podnošenje prijave na vidnom mjestu dostupnom svakom radno angažovanom licu i građanima, sa jasnom naznakom: „za prijavu korupcije“, da primi prijavu korupcije, kao i da vrati prijavu podnosiocu sa pozivom na dopunu ukoliko utvrdi da prijava ne sadrži sve propisane elemente.

Odgovorno lice koje rukovodi sa 15 ili više radno angažovanih lica donosi uputstvo o postupanju sa prijavom korupcije i obezbjeđenju zaštite lica koja prijavljuju korupciju. Ovim uputstvom reguliše se način postupanja sa prijavom korupcije, te način ostvarivanja prava prijavioca korupcije i obaveze odgovornog lica, a naročito obezbjeđenje i zaštita ličnih podataka i povjerljivosti podataka prijavioca.

Modelom uputstva o postupanju sa prijavom korupcije i obezbjeđenju zaštite lica koja prijavljuju korupciju, koji je usvojilo Ministarstvo pravde Republike Srpske (https://www.vladars.net/sr-SP-Cyrl/Vlada/Ministarstva/mpr/Documents/Модел Упутства о поступању са пријавом корупције и обезбјеђењу заштите лица која пријављују корупцију_042768296.pdf), predviđeno je da se prijava korupcije vrši odgovornom licu koje rukovodi organom/institucijom/organizacijom/poslovnim subjektom ili licu koje je od strane odgovornog lica ovlašten za prijem prijave korupcije.

Prema Modelu uputstva, prijavu je moguće podnijeti neposrednim putem, dostavljanjem pošte sa naznakom „Prijava korupcije - ne otvarati“, ostavljanjem prijave korupcije u sanduče za prijavu korupcije, elektronskim putem, usmenim putem odgovornom licu ili licu koje on ovlasti na zapisnik, kao i telefonskim putem na zapisnik.

Prema Modelu uputstva, ako se prijava korupcije odnosi na odgovorno lice, ona se dostavlja nadređenom organu upravljanja.

Obrazac prijave nije propisan Zakonom, niti Modelom uputstva, ali Zakon propisuje sadržaj prijave. Prema Zakonu svaka prijava treba da obavezno sadrži: opis činenja ili nečinjenja koje predstavlja korupciju, činjenice i okolnosti na osnovu kojih prijavioc sumnja da je pokušana ili izvršena korupcija, te podatke o prijaviocu. Pored ovoga, prijava treba da sadrži i podatke o licu za koje postoji sumnja da je izvršilo korupciju, ukoliko prijavioc ima informacije o tome u momentu podnošenja prijave. Dodatno, prijavioc dostavlja i materijalne dokaze iz kojih proizlazi sumnja da je pokušana ili izvršena korupcija, ukoliko je u posjedu takvih dokaza.

Koji postupak se provodi nakon prijema interne prijave?

Odgovorno lice je obavezno je da postupi po prijavi odnosno preduzme mjere za otkrivanje, sprečavanje, suzbijanje i kažnjavanje svih oblika korupcije i mjere za zaštitu lica koja u dobroj namjeri prijavljuju korupciju. Odgovorno lice ili ovlašteno lice koje odgovorno lice odredi za postupanje po prijavi korupcije postupa u skladu sa Zakonom te uputstvom koje je svako odgovorno lice koje rukovodi sa 15 ili više radno angažovanih lica dužno donijeti.

Odgovorno lice je dužno da obavijesti prijavioca o mjerama i aktivnostima preduzetim po podnesenoj prijavi u roku od 15 dana od dana podnošenja zahtjeva za dostavljanje obavještenja, da dostavi prijaviocu odluku ili obavještenje o ishodu postupka u roku od osam dana od dana okončanja postupka po prijavi. Modelom uputstva o postupanju sa prijavom korupcije i obezbjeđenju zaštite lica koja prijavljuju korupciju, koji je usvojilo Ministarstvo pravde Republike Srpske, propisano je da se navodi iz prijave dostavljaju na izjašnjavanje uposleniku/zaposleniku za koje se sumnja da je počinio korupciju, ostavljajući rok od sedam dana za izjašnjenje.

Rok za okončanje postupka nije propisan, ali je propisano da je odgovorno lice dužno da postupi po prijavi, odnosno počne da radi na otkrivanju, sprečavanju, suzbijanju i kažnjavanju štetnog činenja ili nečinjenja koje je označeno kao korupcija, u roku od sedam dana od dana prijema prijave.

Odgovorno lice čini prekršaj ukoliko odbije da primi prijavu odnosno ne postupi po blagovremeno po prijavi ili ne obavijesti blagovremeno podnosioca prijave o ishodu podnesene prijave. Za ove prekršaje odgovornom licu se izriču novčane kazne u iznosu od 5.000 KM do 15.000 KM.

Model uputstva nalaže da svaka prijava korupcije treba da bude evidentirana, da se koristi, čuva i arhivira na način koji osigurava zaštitu identiteta prijavioca i sadržaja prijave, te tako da su podaci o prijaviocu odvojeni od prijave.

Odgovorna lica i nadležni sudovi dužni su po Zakonu da do kraja januara tekuće godine dostave izvještaj Ministarstvu pravde Republike Srpske o broju i ishodu primljenih prijavi i postupaka za zaštitu lica koja prijavljuju korupciju, koji se vode i koji su okončani u protekloj godini. Ovim se subjekti javnog i privatnog sektora obavezuju da vode evidencije o prijavama.

Šta je eksterno prijavljivanje?

Eksternom prijavom prijavioc obavještava organe unutrašnjih poslova, tužilaštvo ili organizacije civilnog društva koje se bave zaštitom ljudskih prava i borbom protiv korupcije o činjenicama na osnovu kojih sumnja da je pokušana ili izvršena korupcija. Postupanja ovih institucija po zaprimljenoj prijavi nije propisano Zakonom.

Zaštita prijavioca od štetnih radnji

U odnosu na koje štetne radnje prijavitelj uživa zaštitu?

Zakon predviđa širok dijapazon štetnih radnji u odnosu na prijavioca, koje su zabranjene. Zakon prvenstveno prepoznaje sljedeće štetne posljedice:

- mobing, uznemiravanje ili prijetnje prijaviocu od strane odgovornog lica ili drugih lica koja su radno angažovana kod istog poslodavca;
- stvaranje loših međuljudskih odnosa u radnom okruženju ili uslova u kojima je prijavitelj u neravnopravnom položaju u odnosu na druga radno angažovana lica kod istog poslodavca, kao čin odmazde zbog prijave koju je podnio.

Nadalje, Zakon prepoznaje kao štetne posljedice:

- dovođenje prijavioca u nezakonit, nepovoljan, neravnopravan ili nepravičan položaj u vezi sa ostvarivanjem njegovih prava te
- svaki drugi oblik ugrožavanja ili povrede Ustavom i zakonom zagarantovanih prava, sloboda i interesa prijavioca, a koji je u uzročno-posljedičnoj vezi sa korupcijom ili prijavom korupcije ili bilo kakvo stavljanje prijavioca u nepovoljniji položaj zbog prijave korupcije.

Dovođenje prijavioca u nepovoljan, neravnopravan ili nepravičan položaj u vezi sa ostvarivanjem njegovih prava kao štetna posljedica se prepoznaje u oblastima:

- obrazovanja - upis u predškolske, školske i visokoškolske ustanove, dodjeljivanje stipendije, smještaj u đачke i studentske domove, ocjenjivanje, završetak razreda, polaganje ispita, odbrana maturskih, diplomskih, master i doktorskih radova, druga prava u vezi sa obrazovanjem, u skladu sa zakonom,
- zdravstvene zaštite - uključenje ili uvid u liste čekanja, informacije u vezi sa zdravstvenim stanjem, pregled, prijem i boravak u zdravstvenoj ustanovi, operativni zahvat, liječenje, rehabilitaciju, uvid u troškove liječenja, druga prava u vezi sa zdravstvenom zaštitom, u skladu sa zakonom,
- penzijskog i invalidskog osiguranja - starosna penzija, raspoređivanje na drugo radno mjesto, prekvalifikacija ili dokvalifikacija, novčana naknada u vezi sa smanjenom radnom sposobnošću, invalidska penzija, porodična penzija, druga prava u vezi sa penzijskim i invalidskim osiguranjem, u skladu sa zakonom druga prava u vezi sa penzijskim i invalidskim osiguranjem u skladu sa zakonom,
- socijalne zaštite - novčana pomoć, dodatak za pomoć i njegu drugog lica, smještaj u ustanovu, jednokratna novčana pomoć, druga prava u vezi sa socijalnom zaštitom, u skladu sa zakonom,
- korišćenja usluga republičkih organa, javnih ustanova i ostalih pravnih subjekata prilikom ostvarivanja i zaštite njegovih prava, obaveza i interesa - prioritarno rješavanje zahtjeva, pozitivno rješavanje zahtjeva, dobijanje bilo kojeg oblika materijalne pomoći, subvencija i podsticaja, nametanje ili izvršavanje obaveza, izdavanje dozvola, odobrenja ili saglasnosti, izgradnja infrastrukture (vodovod, asfaltiranje ulica, izgradnja trotoara, ulične rasvjete i dr.,
- radnog angažovanja - učešće i uspjeh na javnim konkursima za zapošljavanje, drugi oblici zasnivanja radnog odnosa, sticanje svojstva pripravnika ili volontera, rad van radnog odnosa, osposobljavanje ili stručno usavršavanje, napredovanje ili ocjenjivanje na poslu, sticanje ili gubitak zvanja, disciplinske mjere i kazne, uslove rada, prestanak radnog angažovanja, platu i druge naknade po osnovu rada, isplatu jubilarne nagrade ili otpremnine, raspoređivanje ili premještanje na drugo radno mjesto ili mjesto rada, druga prava u vezi sa radom u skladu sa zakonom,

- javnih nabavki - učešće u postupku javne nabavke, izbor za najboljeg ponuđača, druga prava u vezi sa javnim nabavkama, u skladu sa zakonom,
- sporta, nauke i kulture - organizacija takmičenja ili manifestacija, angažovanje sportista, naučnika ili stručnih lica, umjetnika i drugih lica u ovim oblastima, rezultat na takmičenjima, dodjeljivanje nagrada ili priznanja, dodjeljivanje stipendija, materijalne pomoći, subvencija ili podsticaja, druga prava u vezi sa sportom, naukom ili kulturom, u skladu sa zakonom.

Kakvu zaštitu može dobiti prijavitelj korupcije koji trpi štetne posljedice?

Prijavitelj ima pravo na internu zaštitu odnosno eksternu zaštitu zavisno od toga kome je podnijet zahtjev za zaštitu. Postupak interne zaštite pokreće lice koje trpi štetne posljedice podnošenjem zahtjeva odgovornom licu. Postupak eksterne zaštite pokreće lice koje trpi štetne posljedice podnošenjem tužbe nadležnom sudu.

Koji je postupak za ostvarivanje interne zaštite?

Zahtjev za internu zaštitu se podnosi u roku od 30 dana od dana saznanja za štetnu posledicu, a najkasnije u roku od godinu dana od dana nastanka štetne posljedice. Odgovorno lice je obavezno da odluči o zahtjevu u roku od 30 dana od dana podnošenja zahtjeva.

Zakonom je propisano da prijavitelj treba obavezno da učini vjerovatnim da je akt, činjenje ili nečinjenje, koji je on smatra kao kao štetna posljedica, a kojom je došlo do ugrožavanja ili povrede njegovog, odnosno kojim je stavljen u nepovoljniji položaj u uzročno-posljedičnoj vezi sa korupcijom ili prijavom korupcije.

Dužnost je odgovornog lica da u sklopu interne zaštite bez odlaganja preduzme mjere kojima će se osigurati da se ukloni akt, činjenje ili nečinjenje koje je utvrđeno kao štetna posljedica kojom je ugroženo ili povrijeđeno pravo prijavioca korupcije i da se obezbijedi zaštita i ostvarivanje prava prijavioca korupcije.

Odgovorno lice je također dužno da preduzme mjere za utvrđivanje disciplinske i materijalne odgovornosti lica koje je izvršilo korupciju, te da prijavu bez odgađanja proslijedi nadležnom organu ukoliko sumnja da prijavljeno činjenje ili nečinjenje ima obilježja krivičnog djela.

Ukoliko odgovorno lice ne preduzme mjere za obezbjeđenje zaštite prava prijavioca korupcije, u okviru svojih ovlašćenja, te ukoliko ne preduzme mjere za utvrđivanje disciplinske i materijalne odgovornosti lica koje je izvršilo korupciju, izriče se novčana kazna od 5.000 KM do 15.000 KM.

Koji je postupak za ostvarivanje eksterne zaštite?

Postupak eksterne zaštite pokreće lice koje trpi štetne posljedice i podnošenjem tužbe nadležnom sudu. Mjesno je nadležan osnovni sud prema mjestu nastanka štetne posljedice ili prema mjestu prebivališta, odnosno boravišta tužioca. Tužba se podnosi u roku od 30 dana od dana saznanja za štetnu posledicu, a najkasnije u roku od godinu dana od dana nastanka štetne posljedice.

Tužbom za zaštitu prava u vezi sa korupcijom ili prijavom korupcije prijavitelj traži da se utvrdi da je u vezi sa korupcijom ili prijavom korupcije došlo do ugrožavanja ili povrede njegovih prava ili da je stavljen u nepovoljniji položaj, odnosno da je nastala štetna posljedica, te postavlja jedan ili više sljedećih zahtjeva:

- da sud poništi konkretan akt, zabrani vršenje ili ponavljanje radnje ili naloži preduzimanje drugih konkretnih mjera i radnji radi uklanjanja štetne posljedice, uključujući i uspostavljanje prijašnjeg stanja,

- naknadu materijalne i nematerijalne štete od tuženog,

- objavljivanje presude donesene u tom postupku u sredstvima javnog informisanja, na teret tuženog.

Teret dokazivanja je na licu tuženom za izazivanje štetne posljedice, koji dokazuje zakonitost, cjelishodnost i objektivnu opravdanost ili nepostojanje akta, činjenja ili nečinjenja koji su u tužbi označeni kao štetna posljedica.

Prijavilac korupcije je prilikom podnošenja tužbe kao zahtjeva za eksternu zaštitu je oslobođen od plaćanja sudske takse i troškova postupka, osim u slučaju gubitka spora.

Zakon predviđa da prijavilac korupcije može podnijeti zahtjev za eksternu zaštitu tužbu ukoliko nije zadovoljan odlukom ili obavještenjem koje je donijelo odgovorno lice u postupku interne zaštite ili ukoliko odgovorno lice ne donose odluku ili obavještenje u roku od 30 dana od dana podnošenja zahtjeva. Podnosilac može podnijeti tužbu iako nije pokrenuo internu zaštitu. Ipak, tužba nije dopuštena ukoliko je u toku postupak interne zaštite.

Tužba sa priložima dostavlja se tuženom na odgovor u roku od 15 dana od dana prijema ispravne i potpune tužbe, koji je dužan da najkasnije u roku od 15 dana dostavi sudu pismeni odgovor na tužbu. Zakon propisuje da je postupak sudske zaštite hitan i da je prvostepeni sud obavezan da donese odluku u roku od 90 dana od dana podnošenja tužbe. Na pitanja postupka sudske zaštite koja nisu regulisana ovim zakonom shodno se primjenjuju odredbe Zakona o parničnom postupku.

Šta su mjere obezbjeđenja?

Tužilac može podnijeti sudu prijedlog za izricanje mjera obezbjeđenja prava prije pokretanja postupka eksterne zaštite prava ili u toku tog postupka. Sud može donijeti mjere i prije izricanja prvostepene presude kao što su odgađanje izvršenja akta odgovornog lica, može da izda nalog odgovornom licu da zabrani i obezbijedi zabranu vršenja štetnog činjenja i da izda obavezan nalog odgovornom licu da preduzme radnje radi otklanjanja štetnih posljedica, uključujući i uspostavljanje prijašnjeg stanja.

Mjera obezbjeđenja može se odrediti ukoliko sud ocijeni da je to opravdano, a naročito ako predlagač obezbjeđenja učini vjerovatnim postojanje štetne posljedice i učini vjerovatnim:

- da je zbog toga ugrožena egzistencija predlagača obezbjeđenja ili članova njegove porodice ili

- da postoji opasnost da bi bez takve mjere protivnik obezbjeđenja mogao spriječiti ili znatno otežati ostvarivanje prava predlagača obezbjeđenja ili mu nanijeti štetu na drugi način.

Predlagač obezbjeđenja oslobođen je od prethodnog snošenja troškova u postupku obezbjeđenja i davanja jemstva kao uslova za određivanje i sprovođenje mjere obezbjeđenja.

O prijedlogu za izricanje mjere obezbjeđenja sud odlučuje rješenjem u roku od osam dana od dana prijema prijedloga. Protiv ovog rješenja dozvoljena je žalba u roku od osam dana od dana dostavljanja rješenja. Žalba ne odgađa izvršenje rješenja.

Ukoliko je mjera obezbjeđenja određena prije podnošenja tužbe, rješenjem se određuje rok ne duži od 30 dana, u kojem je predlagač dužan pokrenuti postupak eksterne zaštite podnošenjem tužbe i o tome dostaviti dokaz sudu u roku od 30 dana od određivanja mjere.

Prema Zakonu, odgovorno lice će biti sankcionisano ukoliko ne postupi u skladu sa sudskim rješenjem o privremenoj mjeri obezbjeđenja i ne preduzme mjere za uklanjanje štetne posljedice utvrđene presudom suda kojim je tužbeni zahtjev usvojen. Za ove prekršaje izriču se novčane kazne od 5.000 KM do 15.000 KM.

Koji su pravni lijekovi u postupku eksterne zaštite?

Protiv prvostepene odluke suda dopuštena je žalba u roku od 15 dana od dana dostavljanja odluke suda. Drugostepeni sud obavezan je da donese odluku u roku od 45 dana od dana prijema spisa. Protiv drugostepene odluke suda uvijek je dopuštena revizija.

Pravna pomoć

Koja pravna pomoć je na raspolaganju prijaviocima?

Zakonom je propisano da je prijavitelj korupcije ima pravo na besplatnu pravnu pomoć organa nadležnog za pružanje te pomoći. U Republici Srpskoj je to Centar za besplatnu pravnu pomoć, koji je je Republička upravna organizacija u sastavu Ministarstva pravde

(<https://mpr-centar.org/index.php/sr-YU/ocentru>).

Udruženje Vaša prava (<https://pravnapomoc.app/ba/about>) pruža besplatnu pravnu pomoć koja obuhvata davanje informacija o pravima i obavezama korisnika usluga, pravnih savjeta, sastavljanje raznih podnesaka, zastupanje korisnika usluga u postupcima pred sudovima, institucijama, organima i tijelima u skladu sa relevantnim zakonima i međunarodnim instrumentima zaštite ljudskih prava. Udruženje pruža besplatnu pravnu pomoć u pravnim oblastima radnog prava, imovinskih odnosa, porodičnog prava, socijalnih prava, statusnih prava, penzijsko-invalidskog osiguranja, između ostalih.

Transparency International BiH putem svog Centra za pružanje pravne pomoći u borbi protiv korupcije pruža pomoć i licima koja prijavljuju korupciju. Informacije o dostupnoj pomoći se nalaze na <https://ti-bih.org/projekat/alac-centar-za-pruzanje-besplatne-pravne-pomoci-gradjanima/>

i <https://ti-bih.org/oblast/pravna-pomoc/>.

Dodatni izvori informacija

Antikorupcijska mreže organizacija civilnog društva u Bosni i Hercegovini – ACCOUNT je organizovala kampanju promocije Zakona o zaštiti lica koja prijavljuju korupciju u Republici Srpskoj, skrećemo pažnju na prava i zaštitu prijavitelja korupcije kod uposlenika organa lokalne samouprave i korisnika njihovih usluga (građana), uposlenika organa uprave u Republici Srpskoj, uposlenika javnih ustanova i javnih preduzeća u Republici Srpskoj, te građana. Kampanja je realizovana u saradnji s Ministarstvom pravde Republike Srpske. Informativni materijal je dostupan na [https://infohouse.ba/wp-content/uploads/2021/03/NEWSLETTER_mart SMALL SIZE compressed.pdf?x19325](https://infohouse.ba/wp-content/uploads/2021/03/NEWSLETTER_mart_SMALL_SIZE_compressed.pdf?x19325).